

KONTROLLIARUANNE

nr OSIII-2-6/06/66
24.07.2006

Haridus- ja Teadusministeeriumi 2005. aasta raamatupidamise
aastaruande ja tehingute seaduslikkuse auditeerimine
riigi 2005. aasta majandusaasta koondaruandele
hinnangu andmiseks

Tallinn
2006

Kokkuvõte

Riigieelarve seaduse järgi peab Riigikontroll andma hinnangu riigi 2005. aasta majandusaasta koondaruandele ja tehingute seaduslikkusele.

Riigikontroll korraldas auditi "Haridus- ja Teadusministeeriumi 2005. aasta raamatupidamise aastaaruande ja tehingute seaduslikkuse auditeerimine riigi 2005. aasta majandusaasta koondaruandele hinnangu andmiseks" eesmärgiga anda hinnang riigi majandusaasta koondaruande seisukohalt oluliste Haridus- ja Teadusministeeriumi aastaaruande saldode kohta. Auditi käigus tugines Riigikontroll ka ministeeriumi ja valitsemisala asutuste siseaudiitorite tehtud tööle.

Riigi majandusaasta koondaruande seisukohalt olid olulisteks tehinguklassideks muud nõuded ja ettemaksed, põhivara, sihtfinantseerimine, saadud toetused, muud toetused, majandamis- ja personalikulud. Riigikontroll kontrollis kõiki nimetatud tehinguklasse. Lisaks kontrollis Riigikontroll ka tuludega seotud tehinguid.

Jättes arvestamata kontrolliaruandes kinnisvarainvesteeringute kajastamise ja põhivara ümberhindamise kohta esitatud märkuste mõju, on Riigikontrolli hinnangul kontrollitud tehinguklasside saldod Haridus- ja Teadusministeeriumi majandusaasta aruandes 31.12.2005. a seisuga olulisel osal õigesti kajastatud.

Märkused. Auditi käigus selgus, et ministeeriumi raamatupidamises ei ole kajastatud kinnisvarainvesteeringutena kõiki neid hooneid või hoone osasid, mis on kasutusse antud avalikku sektorisse mittekuuluvatele üksustele või eraisikutele. Kinnisvarainvesteeringutena on näitamata kutseõppeasutuste ja rakenduskõrgkoolide ühiselamud/õpilaskodud ja osa elamutest (korteritest).

Riigivara ümberhindamise auditeerimisel selgus, et ümberhindamiseks ei olnud esitatud kõiki ümberhindamisele kuulunud põhivara objekte, mõnel juhul sisaldas riigivara ümberhindamise komisjoni kinnitatud koondandmik topelt andmeid ja arvutusvigu, mõnel juhul ei rakendanud komisjon järjekindlalt kehtestatud metoodikat ja ümberhinnatud hoonetes paiknesid erastatud korterid, mida ümberhindamisel ei arvestatud ning mille maksumust hoone üldmaksumusest maha ei arvatud.

Riigikontrolli hinnangul olid valimisse langenud majandustehingud sooritatud kooskõlas nende tehingute kohta käivate olulisemate õigusaktidega, välja arvatud kontrolliaruande märkuses toodu.

Märkus. Haridus- ja Teadusministeeriumi valitsemiseala asutustes ei järgitud 2005. aastal paljudel juhtudel riigihangete seadust. Esines riigihangete tegemata jätmist kaupade ja teenuste ostmiseks, mille maksumus aastas ületas riigihanke seaduses ettenähtud piirmäära; osal juhtudel ei võetud pakkumisi vähemalt kolmelt pakkuvalt ja riigihanke deklaratsiooni registrile ei esitatud; osal juhtudel riigihanked küll korraldati, kuid hankelepingu maksumusest ei peetud kinni.

Pärnumaa Kutsehariduskeskus ja Luua Metsanduskool on riigimetsa müünud pakkumisi korraldamata ja müügist laekunud rahast ei olnud tehtud kandeid riigieelarvesse.

Lisaks hinnangule on kontrollitud valdkondades välja toodud olulisemad tähelepanekud raamatupidamiskorralduse, tehingute seaduslikkuse ja sisekontrollisüsteemi toimimise kohta, mis summade ebaolulisuse tõttu Riigikontrolli arvamust kontrollitud tehinguklasside õigsuse ega majandustehingute seaduslikkuse kohta ei mõjuta, küll aga viitavad vajakajäämistele sisekontrollisüsteemis. Puuduste kõrvaldamiseks on Riigikontroll teinud haridus- ja teadusministrile ettepanekud.

Haridus- ja teadusminister esitas oma vastuskirjas kontrolliaruande eelnõus toodud tähelepanekute ja järelduste kohta täiendavaid selgitusi ning teatas puuduste kõrvaldamiseks rakendatavatest abinõudest.

Sisukord

SISSEJUHATUS	4
Auditeeritud asutus	4
Auditi iseloomustus	5
1. RIIGIKONTROLI MÄRKUSED JA HINNANG	7
1.1. Märkused	7
1.2. Hinnang tehinguklasside majandusaasta aruandes kajastamise õigsuse ja tehingute seaduslikkuse kohta	10
2. TÄHELEPANEKUD	11
2.1. Põhivara arvestus	11
2.2. Tegevuskulude arvestus.....	12
3. EELMISE AASTA ETTEPANEKUTE TÄITMISE JÄRELKONTROLL	15
4. ETTEPANEKUD HARIDUS- JA TEADUSMINISTRILE	16

Sissejuhatus

Auditeeritud asutus

Haridus- ja Teadusministeeriumi finantsolukorra ning majandustegevuse tulemuste kajastamise eest vastutavad minister Mailis Reps¹ ja kantsler Jaan Kallas. Alates 2005. aastast töötab ministeeriumis planeerimisosakonna koosseisus raamatupidamise talituse juhatajana ja ministeeriumi pea-raamatupidajana Katrin Jakobson.

Haridus- ja Teadusministeeriumi hallata oli 2005. aasta 31. detsembri seisuga 69 riigiasutust, sh

- 1 valitsusasutus – Keeleinspeksioon;
- Haridus- ja Teadusministeeriumi Koolivõrgu Büroo;
- Riiklik Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskus;
- Eesti Hariduse ja Teaduse Andmesidevõrk EENeT;
- Eesti Noorsootöö Keskus;
- 2 erikutsekooli (Tallinna Kutsekool nr 5 ja Rummu Erikutsekool, mis võimaldavad õppetööd kinnipidamisasutustes viibivatele isikutele);
- 38 kutseõppeasutust;
- 4 rakenduskõrgkooli (Eesti Mereakadeemia, Tartu Kõrgem Kunstikool, Tallinna Tehnikakõrgkool, Tartu Lennukolledž);
- 4 riigigümnaasiumi (Tallinna Muusikakeskkool, Noarootsi Gümnaasium, Nõo Realgümnaasium ja Narva Vanalinna Riigikool);
- 12 riigiinternaatkooli;
- 4 riigi teadus- ja arendusasutust (Eesti Biokeskus, Tartu Observatoorium, Eesti Kirjandusmuuseum ja Eesti Keele Instituut).

Ministeeriumi valitsemisalas tegutseb 8 sihtasutust (Tiigrihüppe SA, SA Eesti Teadusfond, SA Archimedes, Eesti Infotehnoloogia SA, Elukestva Õppe Arendamise Sihtasutus Innove, Eesti Spordikoolituse Arendamise SA, Kutse kvalifikatsiooni SA, SA Eesti Kutsehariduse Reform) ja 1 aktsiaselts (AS Imanta Hariduskeskus).

31.12.2005. a seisuga oli Haridus- ja Teadusministeeriumi valitsemisala konsolideeritud bilansimaht 4 874,4 miljonit krooni. Võrreldes 2004. aastaga suurenes bilansimaht 3 892,4 miljonit krooni ehk 396%. Bilansimaht suurenes peamiselt põhivara ümberhindluse tulemusena. Bilansimahust moodustas põhivara 93%. Tegevustulud (ilma riigieelarve tuludeta) moodustasid 295,4 miljonit krooni. Valitsemisala 2005. aasta eelarve täitmine oli 3 644,8 miljonit krooni ehk 93%.

Haridus- ja Teadusministeeriumi valitsemisala 2005. a majandusaasta raamatupidamise aasta-aruandesse on konsolideeritud Haridus- ja Teadusministeeriumi kui üksikasutuse ning Haridus- ja Teadusministeeriumi valitsemisala 69 riigiasutuse (raamatupidamiskohustuslase üksuse) 2005. aasta raamatupidamise andmed.

¹ Vabariigi Presidendi 12.04.2005. a otsus nr 811 "Vabariigi Valitsuse ametisse nimetamine"

Haridus- ja Teadusministeeriumi raamatupidamise aastaaruande õigsust kinnitasid oma allkirjaga minister ja kantsler.

Auditi iseloomustus

Riigieelarve seaduse järgi peab Riigikontroll andma hinnangu riigi 2005. aasta majandusaasta koondaruandele ja tehingute seaduslikkusele.

Auditi eesmärgiks on anda hinnang riigi majandusaasta koondaruande seisukohalt oluliste Haridus- ja Teadusministeeriumi aastaaruande näitajate ja nende aluseks olnud tehingute seaduslikkuse kohta. Lisaks hinnangule on kontrollitud valdkondades välja toodud olulisemad tähelepanekud raamatupidamiskorralduse, tehingute seaduslikkuse ja sisekontrollisüsteemi kohta ning tehtud vastavad ettepanekud.

Hinnangu andmisel kontrollitavatele tehinguklassidele tugines Riigikontroll järgmistele kriteeriumidele²:

- varad, kohustused ja majandustehingud on aruannetes kajastatud täielikult ja aritmeetiliselt õigesti ning avalikustatud ja klassifitseeritud arusaadavalt;
- varad ja kohustused on tegelikult olemas, kuuluvad Haridus- ja Teadusministeeriumile ja on näidatud õiges väärtuses;
- majandustehingud on aruandeperioodil tegelikult toimunud ja kajastatud õiges perioodis;
- majandustehingud on olulises osas kooskõlas tähtsamate asjakohastes regulatsioonides sisalduvate nõuetega.

Hinnangu andmisel aruandeaasta majandustehingute seaduslikkusele lähtus Riigikontroll auditeeritu suhtes kehtivatest olulisemates seadustes sätestatud nõuetest. Haridus- ja Teadusministeeriumi seisukohalt olulisemad õigusaktid, millele vastavust kontrolliti, on raamatupidamise seadus, riigieelarve seadus, riigivaraseadus, 2005. a riigieelarve seadus, riigihangete seadus.

Riigikontroll auditeeris Haridus- ja Teadusministeeriumis riigi majandusaasta koondaruande seisukohalt olulisi tehinguklasse, mille saldod olid 2005. a lõpu seisuga on esitatud tabelis 1.

Tabel 1. Olulised tehinguklassid ja nende saldod

Tehinguklassi nimetus	Tehinguklassi saldo Haridus- ja Teadusministeeriumi valitsemisala 2005. a konsolideeritud raamatupidamise aastaaruandes (kr)	Asutus, mida auditeeris Riigikontroll	Auditeeritud asutuste tehinguklassi saldod kokku 31.12.2005. a seisuga (kr)	Osakaal valitsemis-alast, %
Muud nõuded ja ettemaksed	351 662 000	Haridus- ja Teadusministeerium	283 908 000	81
Materiaalne põhivara	4 511 361 000	Kuressaare Ametikool, Luua Metsanduskool, Pärnumaa Kutsehariduskeskus, Võrumaa Kutsehariduskeskus, Eesti Mereakadeemia	1 087 632 000	24
Sihtfinantseerimine	120 849 000	Kuressaare Ametikool, Pärnumaa Kutsehariduskeskus ja Võrumaa Kutsehariduskeskus	65 542 000	54

² Kriteeriumid on kooskõlas rahvusvahelise auditeerimisstandardiga nr 500 "Auditi tõendusmaterjal".

Tulud kaupade ja teenuste müügist		Kuressaare Ametikool, Luua Metsanduskool, Pärnumaa Kutsehariduskeskus ja Võrumaa Kutsehariduskeskus	43 526 000	24
	177 665 000			
Saadud toetused		Kuressaare Ametikool, Luua Metsanduskool, Pärnumaa Kutsehariduskeskus ja Võrumaa Kutsehariduskeskus	21 037 000	19
	108 752 000			
Muud toetused	2 013 330 000	Haridus- ja Teadusministeerium	1 852 951 000	92
Tööjõukulud		Kuressaare Ametikool, Luua Metsanduskool, Pärnumaa Kutsehariduskeskus ja Võrumaa Kutsehariduskeskus	64 959 000	9
	749 807 000			
Majandamiskulud		Kuressaare Ametikool, Luua Metsanduskool, Pärnumaa Kutsehariduskeskus ja Võrumaa Kutsehariduskeskus	46 409 000	9
	544 589 000			

Haridus- ja Teadusministeeriumi 2005. aasta konsolideeritud raamatupidamise aastaaruandele hinnangu andmiseks tegid kontrollitoiminguid ministeeriumi valitsemisala üksikasutustes 39 erinevat kontrollijat (siseaudiitorid, vannutatud audiitorid, asutuse enda siseauditi üksus või audiitorfirma). Ministeeriumi ja allasutuste siseaudiitorid valmistasid kontrollimise ette ja sooritasid selle, lähtudes valdavalt Rahandusministeeriumi koostatud finantsauditi käsiraamatust ning Haridus- ja Teadusministeeriumi siseauditiosakonna esitatud nõuetest. Kontrollitoimingutega hõlmati kogu valitsemisala, siseauditi eest vastutava isiku hinnangu koostamise ajaks puudusid andmed vaid kahe üksuse kontrollimise tulemuste kohta.

Kontrollitoimingute tulemusena jõudis Riigikontroll arvamusel, et riigi majandusaasta koondaruandele hinnangu andmisel saab tugineda sise- ja välisaudiitorite tööle ning siseauditi eest vastutava isiku hinnangule Haridus- ja Teadusministeeriumi konsolideeritud majandusaasta aruande kohta.

Audit sooritati kooskõlas INTOSAI³ auditistandarditega. Need standardid nõuavad, et audit kavandatakse ja sooritatakse viisil, mis võimaldab piisava kindlustundega otsustada, et finantsaruanded ei sisalda olulisi vigu ega ebatäpsusi. Auditi käigus kontrolliti väljavõtteliselt tõendusmaterjale, millel põhinevad raamatupidamise aastaaruannetes ja eelarve täitmise aruannetes esitatud näitajad. Audit hõlmas arvestuspõhimõtete analüüsi ja majandustehingute õiguspärasuse kontrolli.

Riigikontrolli sooritatud audititoimingud annavad põhjendatud aluse arvamuse avaldamiseks riigi majandusaasta koondaruande seisukohalt oluliste Haridus- ja Teadusministeeriumi aastaaruande näitajate ja nende aluseks olnud tehingute seaduslikkuse kohta.

Audit tugines algdokumentatsiooni kontrollile, analüütilistele kontrollitoimingutele, sisekontrolli süsteemi toimivuse kontrollimisele ning välis- ja siseaudiitorite tööle. Audititeavet kogudes küsitleti siseaudiitoreid ja raamatupidajaid; tutvuti asutusesiseste kordadega, välisaudiitorite tööpaberite ja aruannetega, olulisemate teemat puudutavate lepingutega auditeeritud ajavahemikul, raamatupidamise andmetega ning algdokumentidega.

Auditi meeskonda kuulusid auditijuht Sale Ajalik, vanemaudiitor Raivo Hurt ja audiitor Ivika Vispel.

³ *International Organisation of Supreme Audit Institutions* – Kõrgeimate Kontrolliasutuste Rahvusvaheline Organisatsioon, mis tegutseb ÜRO egiidi all.

1. Riigikontrolli märkused ja hinnang

1.1. Märkused

1.1.1. Kinnisvarainvesteeringute kajastamine

Haridus- ja Teadusministeeriumi raamatupidamises ei ole kajastatud kinnisvarainvesteeringutena kõiki neid hooneid või hoone osasid, mis on kasutusse antud avalikku sektorisse mittekuuluvatele üksustele või eraisikutele. Kinnisvarainvesteeringutena on näitamata kutseõppeasutuste ja rakenduskõrgkoolide ühiselamud/õpilaskodud ja osa elamutest (korteritest).

Nii näiteks selgus Riigikontrolli audititoimingute tulemusena, et kinnisvarainvesteeringuna kajastamata hooneid või hoone osasid on Eesti Mereakadeemial kokku maksumusega 37,5 mln krooni, Pärnumaa Kutsehariduskeskusel kokku maksumusega 28,5 mln krooni, Luua Metsanduskoolil kokku maksumusega 26,1 mln krooni, Võrumaa Kutsehariduskeskusel kokku maksumusega 13,5 mln krooni, Kuressaare Ametikoolil kokku maksumusega 7,6 mln krooni. Samuti tegi Tartu Hiie Kooli auditeerinud audiitor märkuse, et kinnisvarainvesteeringutena ei ole kajastatud kooli üürile antud pinnad maksumusega 0,2 miljonit krooni.

Haridus- ja Teadusministeeriumist saadud selgituse kohaselt olevat riigivara ümberhindluse sooritanud komisjon otsustanud liigitada kinnisvarainvesteeringuteks ainult need ministeeriumi valitsemisalas olevad hooned, mis on üürile antud üksnes tulu saamise eesmärgil (korterid, elamud). Komisjoni väitel puudub Haridus- ja Teadusministeeriumi valitsemisalas hetkel turuväärtuse tõusu nimel hoitav kinnisvara.

Ministeeriumi siseauditiosakonna hinnangul peaks ministeeriumi konsolideeritud bilansis 31.12.2005. a seisuga lisaks kajastatud 120 mln kroonile kajastama kinnisvarainvesteeringutena veel ca 400 mln krooni, mis praegu on bilansis materiaalse põhivarana.

Riigikontroll ja ka ministeeriumi siseaudiitorid on seisukohal, et valitsemisala asutuste käsutuses olevad elamud/korterid ning kutseõppasutuste ja rakenduskõrgkoolide ühiselamud/õpilaskodud tuleb klassifitseerida ja kajastada raamatupidamises kinnisvarainvesteeringutena, kuna nende kasutuseesmärgiks on osutada majutusteenust ja neid ei kasutata kooli põhitegevuseks. Riigikontrolli hinnangul tagab hoonete ja hoone osade klassifitseerimine kasutuseesmärgist lähtudes kinnisvarainvesteeringuteks ja nendega tehtud tehingute õige kajastamine raamatupidamises kõikehõlmava ülevaate nende korrashoiuks tehtud tegelikest kuludest. Praegu kajastatakse neid kulusid põhitegevusega seotud kinnistute, hoonete ja ruumide majandamiskulude hulgas.

1.1.2. Põhivara ümberhindlus

Haridus- ja Teadusministeeriumi valitsemisel oleva riigivara ümberhindamise käigus hinnati 31.12.2005. a seisuga õiglasesse väärtusesse 62 allasutuse 663 riigivara objekti ja 4 allasutuse bioloogilise vara objektid. Ümberhindamise tulemusena suurenes ministeeriumi 2005. a konsolideeritud bilansis põhivara õiglane väärtus kokku ca 3760 miljoni krooni võrra. Ministeeriumi siseaudiitorid kontrollisid põhivara ümberhindamise protsessi, mille tulemusena selgus:

- Ümberhindamiseks ei olnud esitatud kõiki ümberhindamisele kuulunud põhivara objekte.⁴

⁴ Nt on Valgamaa Kutseõppekeskuse raamatupidamises 31.12.2005. a seisuga põhivarana arvel 26 objekti (hooned, korterid ja rajatised), mille jääkväärtus on 0.

- Mõnel juhul sisaldas riigivara ümberhindamise komisjoni kinnitatud koondandmik topelt andmeid⁵ ja arvutusvigu.
- Mõnel juhul ei rakendanud komisjon järjekindlalt kehtestatud metoodikat, kuna aktsepteeris üksuse tehtud ettepanekuid ning korrigeeris koondandmikus esitatud jääkasendusmaksumuse arvestusel põhinevaid õiglaseid väärtusi üksuse etteantud väärtusega (turuväärtusega); sh aktsepteeriti näiteks väliseksperdi 2004. aastal koostatud hindamisakti. Ministeeriumi komisjoni antud väärtus oli väliseksperdi omast 37 milj krooni võrra suurem. Samale kinnistule 2006. a aprillis väliseksperdilt tellitud hinnang on 2004. aastal antud hinnangust aga juba ligi 57 milj krooni võrra suurem.
- Vähemalt ühe asutuse ümberhinnatud hoonetes paiknevad erastatud korterid, mida ei ole hoone ümberhindamisel arvestatud ning erastatud korterite maksumust ei ole hoone üldmaksumusest maha arvatud.

Eeltoodust lähtudes puudub Haridus- ja Teadusministeeriumi siseauditi eest vastutaval isikul kindlustunne, et ministeeriumi konsolideeritud bilansis 31.12.2005. a seisuga kajastatud põhivarade väärtus on õiglane. Samas puuduvad tal usaldusväärsed andmed ümberhindamata varade kogumaksumuse ning ümberhindamise käigus tehtud koguvea suuruse kohta.

Riigikontrolli audiitorite leiud kinnitasid siseaudiitorite järeldusi. Nii näiteks ei ole Pärnumaa Kutsehariduskeskus arvanud Tihemetsas asuva hoone maksumusest maha erastatud kortereid.

1.1.3. Riigihangete korraldus

Haridus- ja Teadusministeeriumi valitsemiseala asutustes ei järgitud 2005. aastal paljudel juhtudel riigihangete seadust.

Esines riigihangete tegemata jätmist kaupade ja teenuste ostmiseks, mille maksumus aastast ületab riigihanke seaduses ettenähtud piirmäära. Näiteks ei korraldanud riigihanget

- Võrumaa Kutsehariduskeskus kütuse ostmisel Olerexi ASilt 384 381 krooni (käibemaksuta 315 192 kr) eest;
- Pärnumaa Kutsehariduskeskus raiateenuse ostmisel K.A.T & KO ASilt 1 969 789 krooni ulatuses (summad ilma käibemaksuta) ja metsa ülestöötamise teenuse tellimisel Sallu J.S OÜlt 537 884 krooni ulatuses (koos käibemaksuga).

Riigikontrolli hinnangul on eksitud riigihangete seaduse vastu, mille järgi tuleb asja ostmiseks või teenuse tellimiseks korraldada riigihange, kui asja või teenuse eeldatav maksumus ilma käibemaksuta on 300 000 krooni või üle selle.⁶

Riigihangete seaduse järgi tuleb riigihangete korral, mille hankelepingu maksumus on asjade ostmisel või teenuste tellimisel ilma käibemaksuta 100 000 krooni ja üle selle ning ehitustööde tellimisel 500 000 krooni ja üle selle, võtta pakkumised vähemalt kolmelt pakkujalt⁷ ja esitada kümne päeva jooksul pärast hankelepingu sõlmimist riiklikule riigihangete registrile riigihanke deklaratsioon⁸.

Osajuhitudel ei võetud pakkumisi vähemalt kolmelt pakkujalt ja riigihanke deklaratsiooni registrile ei esitatud. Näiteks:

⁵ Nt sisaldas Vana-Vigala Tehnika- ja Teeninduskooli objektide nimekiri topeltandmeid 24 objekti kohta, kusjuures topelt kajastatud ühtede ja samade varade õiglased väärtused olid andmikus erinevad, ehkki algandmed olid samad (auditi käigus parandatud).

⁶ Riigihangete seadus, § 2 lg 7

⁷ Riigihangete seadus, § 2 lg 8

⁸ Riigihangete seadus, § 2 lg 9

- Võrumaa Kutsehariduskeskus – ehitustööde tellimisel Tartu Ehituse ASilt maksumusega 835 284 kr, infotehnoloogiliste seadmete soetamisel Zebra Infosüsteemide ASilt maksumusega 309 938 kr, kantseleitarvete soetamisel Charlot OÜlt maksumusega 196 333 kr ja kütuse soetamisel Väimela Põllumajanduse OÜlt maksumusega 141 290 kr (summad on esitatud koos käibemaksuga).
- Luua Metsanduskool – toidlustusteenuse ostmisel OÜlt Luua Grupp maksumusega 161 986 krooni, raieteenuse ostmisel OÜlt Kaseke Grupp maksumusega 150 595 krooni ja kindlustusteenuse ostmisel IF Eesti Kindlustuse ASilt maksumusega 122 048 krooni (summad on esitatud koos käibemaksuga).
- Pärnumaa Kutsehariduskeskus – raieteenuse ostmisel ASilt Stora Enso Mets maksumusega 272 000 krooni (summa ilma käibemaksuta).

Osal juhtudel riigihanked küll korraldati, kuid hankelepingu maksumusest ei peetud kinni. Näiteks:

- Luua Metsanduskool tasus Kudina Tankla OÜle 1 220 194 kr, kuid hankelepingu maksumus (koos käibemaksuga) oli 790 600 kr. Seega ületati riigihanget 429 594 kr võrra (koos käibemaksuga).
- Kuressaare Ametikool tasus ASile Datel 472 406 krooni, kuid hankelepingu maksumus (koos käibemaksuga) oli 257 847 krooni; Saaremaa Liha- ja Piimatööstuse ASile tasuti 438 571 krooni, kuid hankelepingu maksumus (koos käibemaksuga) oli 342 200 krooni.

Riigikontrolli arvates oleksid koolid pidanud täiendavate tööde tellimiseks korraldama välja-kuulutamata läbirääkimistega pakkumismenetluse.

Lisaks Riigikontrolli tähelepanekutele tuvastasid Haridus- ja Teadusministeeriumi siseaudiitorid eksimusi riigihangete seaduse vastu, kokku 59-s valitsemisala asutuses.

1.1.4. Riigimetsa müük

Auditi käigus tuvastati, et Pärnumaa Kutsehariduskeskus ja Luua Metsanduskool on riigimetsa müünud pakkumisi korraldamata. Lähtudes metsaseadusest, tuleb riigimetsas kasvava metsa raieõigust ja metsamaterjali müüa kas avalikul enampakkumisel, eelläbirääkimistega pakkumisel või kokkuleppehinnaga. Kokkuleppehinda võib rakendada väikeste koguste, küttepuude, kiiresti rikneva metsamaterjali, proovipartiide ja kestvuslepingute korral.⁹

Metsa on müüdud kui majandustegevusest saadud kaupa, kuigi mets on riigivara. Riigimetsas (v.a Keskkonnaministeeriumi valitsetavas riigimetsas) korraldab metsa kasutamist riigivara valitseja riigivaraseaduse tähenduses.¹⁰ Riigivara müügi otsustab riigivaraseaduse kohaselt valitsusasutuste valitsemisel oleva kinnisvara puhul – riigivara valitseja.¹¹ Haridus- ja Teadusministeerium on andnud asutustele õiguse korraldada metsamaterjali müüki, kinnitades nende põhimäärused.¹² Lähtudes riigivaraseadusest¹³ ja riigivara võõrandamise korrast¹⁴, saab riigivara müüa avalikul suulisel, elektroonilisel või kirjalikul enampakkumisel või eelläbirääkimistega pakkumisel.

⁹ Metsaseadus, § 43 lg 1, 4

¹⁰ Metsaseadus, § 41 p 3

¹¹ Riigivaraseadus, § 29 lg 1 ja 2

¹² Haridus- ja teadusministri 30.09.2004. a määrus nr 45 “Luua Metsanduskooli põhimäärus”, § 14 lg 3; Haridus- ja teadusministri 12.08.2003. a määrus nr 44 “Pärnumaa Kutsehariduskeskuse põhimäärus”, § 12 lg 4 p 5

¹³ Riigivaraseadus, § 28 lg 1

¹⁴ Vabariigi Valitsuse 01.08.1995. a määrus nr 286 “Riigivara võõrandamise kord”, p 21

2005. aasta riigieelarve seaduse kohaselt võisid asutused varade müümisel laekunud tulust maha arvata vara võõrandamise korraldamisega otseselt seotud tegevuskulud.¹⁵

Kehtestatud korra järgi oleks pidanud ülejäänud raha laekuma riigieelarve tuludesse.¹⁶ Auditi käigus selgus, et 2005. a laekus metsa müügist raha kokku 27,6 mln krooni (Luua Metsanduskool – 6,8 mln kr, Pärnumaa Kutsehariduskeskus – 20,8 mln kr), metsa müügiga otseselt seotud tegevuskulud olid 8,2 mln krooni (Luua Metsanduskool – 1,4 mln kr, Pärnumaa Kutsehariduskeskus – 6,8 mln kr). Seega jäeti riigieelarvesse kandmata metsa müügist laekunud raha kokku 19,4 mln krooni (Luua Metsanduskool – 5,4 mln kr, Pärnumaa Kutsehariduskeskus – 14 mln kr).

Auditi käigus tuvastati, et Luua Metsanduskool oli kajastanud kutseõppeasutuse toodete ja teenuste tulude hulgas ka bioloogilise vara müügist saadud tulu 7 mln krooni (istikute müügist 0,2 mln kr, metsamaterjali müügist 6,8 mln kr), mis kuulub kajastamisele kontogrupis 3814 (kasum/kahjum bioloogiliste varade müügist). Pärnumaa Kutsehariduskeskus oli kajastanud metsa müügist saadud tulu 20,8 mln kr kontogrupis 3231 (tulud põllu-, metsamajandusest, jahindusest, kalandusest) kontogrupi 3814 (kasum/kahjum bioloogiliste varade müügist) asemel.

1.2. Hinnang tehinguklasside majandusaasta aruandes kajastamise õigsuse ja tehingute seaduslikkuse kohta

- Jättes arvestamata punktides 1.1.1–1.1.2 esitatud märkuse mõju, on Riigikontrolli hinnangul kontrollitud tehinguklasside saldod Haridus- ja Teadusministeeriumi majandusaasta aruandes 31.12.2005. a seisuga olulises osas õigesti kajastatud.
- Riigikontrolli hinnangul olid valimisse langenud majandustehingud sooritatud kooskõlas nende tehingute kohta käivate olulisemate õigusaktidega, välja arvatud punktis 1.1.3–1.1.4 esitatud tehingud.¹⁷

¹⁵ 2005. aasta riigieelarve seadus, § 15 lg 2

¹⁶ Rahandusministri 26.01.2004. a määrus nr 16 “Riigieelarve tulude riigieelarvesse kandmise kord” ja 20.06.2005. a määrus nr 48 “Riigieelarve tulude riigieelarvesse kandmise kord”

¹⁷ Õigusaktide nimekiri, millele vastavust Riigikontroll moodustatud valimi alusel kontrollis, on toodud auditi iseloomustuses.

2. Tähelepanekud

Järgnevalt on toodud raamatupidamisarvestust ja majandustehingute seaduslikkust puudutavad tähelepanekud, mis summade ebaolulisuse tõttu Riigikontrolli arvamust kontrollitud tehinguklasside õigsuse ega majandustehingute seaduslikkuse kohta ei mõjuta, küll aga viitavad vajakajäämistele sisekontrollisüsteemis. Riigikontroll peab nendele probleemidele tähelepanu juhtimist oluliseks seetõttu, et sisekontrollisüsteem on seaduslikkusele ja otstarbekusele suunatud terviklik abinõude kompleks, mille abil asutuse juhtkond saab tagada eesmärkide saavutamise reeglipärasel, säästlikul ja tõhusal moel. Sisekontrollisüsteem peab kaitsma varasid ja ressursse, tagama juhtimispõhimõtetest kinnipidamise, raamatupidamisarvestuse täpsuse ja täielikkuse ning usaldusväärse finants- ja juhtimisteabe õigeaegse esitamise.

2.1. Põhivara arvestus

Riigikontrolli hinnangul ei toimi paljudes valitsemisala asutustes sisekontrollisüsteem, mis tagaks varade allesoleku ja säilimise.

Audititoimingute tegemisel tuvastati mitmeid puudusi ja vigu põhivara arvestuses ning sisekontrollisüsteemi toimimises.

- Esines juhtumeid, kus olid jäetud inventuurid korraldamata või raamatupidamise andmeid ei olnud viidud vastavusse inventuuriandmetega. Näiteks:
 - Pärnumaa Kutsehariduskeskus ei olnud inventeerinud lõpetamata ehitust maksumusega 37,2 mln krooni. Selle tähelepaneku tegid nii Riigikontrolli kui ka Audiitorbüroo ELSS ASi audiitorid.
 - Tallinna Konstantin Pätsi Vabaõhukoolis oli 15,6 mln krooni väärtuses põhivara inventeerimata, puudus ka põhivara analüütiline arvestus.
 - Ida-Virumaa Kutsehariduskeskus ei olnud inventeerinud lõpetamata ehitust maksumusega 1 mln krooni.
 - Põhivara inventuuri andmed ei olnud vastavuses pearaamatuga, nii näiteks oli Ida-Virumaa Kutsehariduskeskuses inventeeritud põhivara 0,8 mln krooni enam, kui seda näitas pearaamat.
- Osa põhivara on raamatupidamises arvele võtmata:
 - 31.12.2005. a seisuga ei olnud bilansis kajastatud maaüksusi maa maksustamishinnas 2 208 330 krooni (Eesti Biokeskus – 384 900 kr, Raikküla Kool – 5930 kr, Tallinna Teeninduskool – 1 157 300 kr, Vana-Vigala Tehnika- ja Teeninduskool – 660 200 kr).
 - Auditi käigus kajastasid maa bilansis Kaagvere Erikool (13 309 kr väärtuses), Tallinna K. Pätsi Vabaõhukool (3 265 500 kr väärtuses) ja Tartu Emajõe Kool (360 200 kr väärtuses).
 - Vana-Vigala Tehnika- ja Teeninduskoolil oli arvele võtmata bioloogilist vara 40 000 krooni väärtuses. Auditi käigus võttis Olustvere Teenindus- ja Maamajanduskool 3 912 638 krooni väärtuses bioloogilist vara arvele.
 - Tartu Kunstikooli bilansis oli kajastamata ettemaks põhivara eest 249 000 krooni.
- Põhivara hulgas oli vara, mille väärtus on väiksem kehtestatud kapitaliseerimise alampiirist, mistõttu ei olnud vara tegelikult kajastatud õiges mahus: nt Kammeri Kool – 25 892 krooni (viga parandati auditeerimise käigus), Ida-Virumaa Kutsehariduskeskus – 65 134 krooni, Räpina Aianduskool – 10 525 krooni, Vana-Vigala Tehnika- ja Teeninduskool – 15 836 krooni (viga

parandati auditeerimise käigus), Pärnumaa Kutsehariduskeskus 53 408 krooni (viga parandati auditeerimise käigus).

- Võrumaa Kutsehariduskeskus oli põhivara ettemaksena kajastanud kogu soetatava treipingi maksumuse 1 157 000 krooni (summa käibemaksuta), kuigi 2005. a tehti vaid esimene osamakse 235 025 krooni. Treipink saadi kätte 2006. aastal. Kogu tasumisele kuuluv summa on kajastatud kui kohustus tarnijale. Seega on näidatud vara ja kohustusi 1 130 235 krooni suuremana.
- Bilansi koostamisel ei ole võetud arvesse 2005. aastal tehtud põhivara objektide võõrandamise otsuseid ja seetõttu on 31.12.2005. a seisuga jäetud mitmed põhivaraobjektid klassifitseerimata ja bilansis müügiotel põhivarana näitamata, näiteks: Lääne-Virumaa Kutsekõrgkool – 93 000 kr, Vana-Vigala Tehnika- ja Teeninduskool – 2019 krooni.
- Mitmel juhul tuvastati, et lammutamiskulud on kajastatud põhivara soetusmaksumuses, mistõttu on põhivara näidatud suuremana ja tegevuskulud väiksemana. Näiteks:
 - Pärnumaa Kutsehariduskeskus – enam kui 600 000 krooni;
 - Ida-Virumaa Kutsehariduskeskus – 155 595 krooni;
 - Tallinna Polütehnikum – 292 800 krooni ja Narva Kutseõppekeskus – 60 000 krooni (parandasid vea auditeerimise käigus).
- Mõnes asutuses kajastas raamatupidamisbilanss põhivarasid jääkväärtuses vähem kui käibeandmik, mis ei olnud ka vastavuses põhivarade analüütilise arvestusega (Olustvere Teenindus- ja Maamajanduskool – 1,8 mln krooni, Paide Kutsekeskkool – 0,1 mln krooni). Vead parandati auditeerimise käigus.

2.2. Tegevuskulude arvestus

2.2.1. Personalikulud

Puhkusetasu ja puhkusetasu kohustus arvestati valede arvestuspõhimõtete järgi. Näiteks:

- Puhkusekohustuse arvutamisel võeti arvestuse aluseks kuue kuu tasud ajavahemikul juunist novembrini, mitte aga juulist detsembrini (Luua Metsanduskool, Võrumaa Kutsehariduskeskus). Kuna tegemist on bilansipäeva seisuga puhkusekohustuse arvestamisega, mitte puhkusele minekuga, siis oleks tulnud võtta arvestuse aluseks ajavahemik juulist detsembrini.
- Puhkusetasu kohustuse arvutamisel ei võetud arvestusse detsembris makstud preemiaid. Puhkusetasu arvutamise korra järgi tuleb päevatasu arvestamisel arvesse võtta ka makstud lisatasud ja preemiad, mis tuleb jaotada võrdeliselt ajavahemikuga, mil need teeniti (Pärnumaa Kutsehariduskeskus, Võrumaa Kutsehariduskeskus).
- Töötajatele detsembris makstud preemiat heade töötulemuste eest ei jaotatud võrdeliselt aasta peale, vaid võeti preemiasumma täies mahus puhkusetasu arvestamise hulka (Pärnumaa Kutsehariduskeskus).
- Töötajatele maksti puhkusetasu, mis arvestati keskmise päevatasu järgi. Samas maksti töötajatele puhkusele eelnenud kuue kuu jooksul ainult töölepingus kokkulepitud palka. Puhkusetasu arvutamise korra järgi tulnuks töötajale säilitada puhkuse ajaks kokkulepitud palk. Seetõttu maksti töötajatele puhkusetasu ettenähtust vähem (Kuressaare Ametikool).

- Eksiti puhkuse kestuse arvutamisel, arvates puhkuse arvestamise hulka ka rahvuspühad (nt suur reede, 1. ülestõusmispäev). Puhkuseesaduse järgi arvutatakse puhkuse kestust, olenemata tööajakorraldusest tööandja juures, kalendripäevades, mille hulka ei arvata rahvuspäev ja riigipäev (Luua Metsanduskool).
- Puhkusetasude arvestamisel esines aritmeetilisi vigu (Luua Metsanduskool).

2.2.2. Erisoodustused

- Eesti Mereakadeemia meretranspordi juhtimise õppetooli professoriga sõlmiti 04.12.2001. a koolitusleping, mille kohaselt kohustus professor õppima OÜs Eraakadeemia Nord ja Eesti Mereakadeemia kohustus temale hüvitama õppekulusid 40 ainepunkti ulatuses summas 32 000 krooni. Õpingud tuli lõpetada 2002. a lõpuks. Tänapäevani pole õpinguid lõpetatud. Kokku tasuti tema õpingute eest kuni 31.12.2005. aastani 64 000 krooni, mis on ka maksustatud erisoodustusmaksudega.

Riigikontroll ei pea õigeks, et riigieelarve rahast planeeritakse kraadiõppeid, mida maksustatakse erisoodustusmaksuga. Mereakadeemia on küll tasunud magistriõppes osaleja õpingukulud, kuid samas puudub personaliosakonnal ülevaade, kui palju on õppur ainepunkte sooritanud. Vaatamata sellele, et õppur ei täitnud koolituslepingut, on jätkatud õppekulude hüvitamist. Samas pole lepingus sätestatud ka sanktsioone lepingu täitmata jätmise korral.

- Eesti Mereakadeemia rektori käskkirjaga määrati haldusprorektorile isikliku sõiduauto kasutamise eest ametisõitude kompensatsiooniks 4000 krooni kuus, mis ületab Vabariigi Valitsuse 20.12.2002. a määrusega nr 426 kinnitatud maksuvaba hüvitise piirmäära kolmekordselt. Üle piirmäära makstud summa on maksustatud erisoodustusena. Isikliku sõiduauto kompensatsioon koos erisoodustusmaksudega moodustab kuus 6250 krooni.

Riigikontroll leiab, et ei ole põhjendatud maksta autokompensatsiooni üle Vabariigi Valitsuse kehtestatud piirmäära, kuna sellega kaasnevad lisakulutused erisoodustusmaksudena.

2.2.3. Majandamiskulud

- Raamatupidamisarvestuses ei olnud järgitud kulude edasiandmise põhimõtteid, mistõttu oli kajastatud majandamiskuluna teise üksuse kulusid. Üldeeskirja kohaselt on riigiraamatupidamiskohustuslasel lubatud näidata tegevuskuludena ainult tema enda tegevusega seotud kulusid.¹⁸ Teise riigiraamatupidamiskohustuslase üksuse eest, aga ka muude isikute eest makstud tasusid käsitletakse kulude edasiandmisena. Nii näiteks olid ministeeriumi haldusala asutused kajastanud asutuse põhitegevusega seotud hoonete majandamiskulude hulgas ka ühiselamute, hooneosade ja rendile antud ruumide ning erastatud korterite kommunaalkulusid, mida oleks tulnud käsitleda kinnisvarainvesteeringuna. Seetõttu ei ole raamatupidamisest võimalik saada informatsiooni kulude suuruse kohta hoonete kasutusotstarbest lähtudes ja kontrollida, kas kõik edasiandmisele kuuluvad kulud on ruumide kasutajatelt sisse nõutud (Kuressaare Ametikool, Eesti Mereakadeemia, Võrumaa Kutsehariduskeskus, Pärnumaa Kutsehariduskeskus, Luua Metsanduskool jt).

Tartu Hiie Kooli kontrollinud siseaudiitor leidis ka, et kuna üürile antud põhivara objekte ei kajastata kinnisvarainvesteeringutena, siis ei kajastata ka nende objektidega seotud kulusid kinnisvarainvesteeringute haldamiskulude kulukontodel.

- Perioodikuludena olid kajastatud põhivara soetusega seotud kulud, mistõttu kajastati bilansis põhivara tegelikust väiksemana ja tegevuskulud suuremana:

¹⁸ Rahandusministri 11.12.2003. a määrus nr 105 "Riigi raamatupidamise üldeeskiri", § 32

- Perioodikuludesse kirjendati projekteerimiskulusid, renoveerimiskulusid ja ruumide põhjaliku ümberehituse kulusid (Tartu Lennukolledž; Paide Kutsekeskkool – 0,5 mln krooni, viga parandati auditeerimisekäigus; Kuressaare Ametikool – 1,6 mln krooni, viga parandati auditi käigus).

2.2.4. Riigivara register

Auditi käigus tuvastati, et on rikutud riigivara registrisse andmete esitamise, kannete muutmise või kustutamise, andmete väljastamise ja riigivara registrist väljaarvamise korda.¹⁹ Seetõttu ei ole võimalik saada registrist usaldusväärset infot ega ole tagatud riigivara otstarbeka kasutamise ja säilimise jälgimine. Näiteks:

- Luua Metsanduskooli põhivararegistri ja riigivara registri võrdlemisel leiti, et maa maksumus ei ühtinud kolmel juhul, st riigivara registris oli kirjas suurem maksumus kui kooli põhivararegistris.²⁰
- Riigivara registris ei ole kajastatud Võrumaa Kutsehariduskeskuse põhivararegistris olevaid kortereid – Põllu 2-11 asuv korter maksumusega 110 000 krooni, Pärna tee 16-2 asuv korter maksumusega 60 000 krooni ja Põllu 2-15 asuv korter maksumusega 150 000 krooni.
- Riigivara register ei kajasta Haridus- ja Teadusministeeriumi valitsemisalas varade ümberhindlusest tulenenud varade õiglast väärtust. Nii näiteks selgusid riigivara registri²¹ ja 31.12.2005. a seisuga bilansiandmete omavahelise võrdluse tulemusena erinevused maa maksumuses järgmistel asutustel: Eesti Mereakadeemia, Haridus- ja Teadusministeerium, Ida-Virumaa Kutsehariduskeskus, Põltsamaa Kodu- ja Põllutöökool, Tallinna Tehnikakõrgkool, Tallinna Tervishoiu Kõrgkool, Tallinna Tööstushariduskeskus, Tapa Erikool, Tartu Observatoorium, Valgamaa Kutseõppekeskus, Vana-Antsla Kutsekeskkool, Viljandi Ühendatud Kutsekeskkool, Võrumaa Kutsehariduskeskus, Luua Metsanduskool, Pärnumaa Kutsehariduskeskus, Tallinna Polütehnikum, Türi Tehnika- ja Maamajanduskool.
- Bilansis oli 31.12.2005. a seisuga kajastatud maa, kuid riigivara registris sellekohased andmed puudusid G. Otsa nim. Tallinna Muusikakoolil, Rakvere Kutsekeskkoolil, Tallinna Pedagoogilisel Seminaril, Tartu Tervishoiu Kõrgkoolil, Õisu Toiduainetööstuse Koolil.

¹⁹ Vabariigi Valitsuse 01.08.1995. a määrus nr 284

²⁰ Palamuse valla maa maksumus põhivaranimikirjas on 2 480 900 kr, riigivara registris aga 2 441 290 kr; Saare valla maa maksumus põhivaranimikirjas on 3 142 100 kr, riigivara registris aga 3 337 840 kr; Tabivere valla maa maksumus põhivaranimikirjas on 7 498 700 kr, riigivara registris aga 7 519 300 kr.

²¹ Riigivara registri 17.04.2006. a andmed

3. Eelmise aasta ettepanekute täitmise järelkontroll

Riigikontrolli auditi aruandes “Haridus- ja Teadusministeeriumi valitsemisala 2004. aasta raamatupidamise korraldus ja tehingute seaduslikkus” tehtud ettepanekute järelkontrollil selgus, et ministeerium on ellu viinud enamiku Riigikontrolli ettepanekutest. Kuid siiski täheldati:

- Haridus- ja Teadusministeerium ei suutnud 2005. aasta jooksul kinnitada valitsemisala asutustele üldeeskirja nõuetele vastavat raamatupidamise sise-eeskirja. Uus raamatupidamise sise-eeskiri kinnitati 18.01.2006. aastal ja see kehtib tagasiulatuvalt alates 01.01.2006. a.
- Sisekontrollisüsteem ei taga endiselt riigivara registrisse kannete õigeaegset tegemist ja riigihangete seaduse järgimist.

Eelmise aasta Eesti Mereakadeemia auditi aruandes²² tehtud ettepanekute elluviimise järelkontrolli tulemusena selgus, et akadeemia on ellu viinud enamiku Riigikontrolli tehtud ettepanekutest.

Samas on raamatupidamise arvestuses ühiselamute maksumus endiselt eraldamata õppehoonete maksumusest ja kajastamata kinnisvarainvesteeringuna.

Jätakuvalt on õiguslikult reguleerimata akadeemia töötajate tasuta vormirõivaste soetamine ja kadettide tasuta toitlustamine. Haridus- ja Teadusministeerium märkis oma vastuskirjas, et probleemist ollakse teadlik ja kadette puudutavas osas on kavas töötada läbi ja sõnastada õigusaktide muudatused 2005. a sügisel.²³ Lubatud muudatusi õigusaktidesse pole aga tehtud.

²² Riigikontrolli hinnang Eesti Mereakadeemia 2004. aasta majandustegevusele

²³ Haridus- ja Teadusministeeriumi 02.06.2005. a kiri nr 7.2-4/5247

4. Ettepanekud haridus- ja teadusministrile

- Tagada väljapoole avalikku sektorit kasutada antud ministeeriumi valitsemisel olevate hoonete ja hoone osade arvestamine kinnisvarainvesteeringutena, samuti nendelt saadud tulude ja tehtud kulude nõuetekohane kajastamine.
- Rakendada täiendavad abinõud, et tagada ministeeriumi valitsemisel oleva riigivara õiglasest väärtuses arvestus.
- Nõuda valitsemisala asutustelt ministeeriumile kindlaksmääratud tähtaegadeks kaupade ja teenuste hankeplaanide esitamist (näidates seal ka hankemenetluse liiki) ja ministeeriumil jälgida nende täitmist.
- Korraldada valitsemisala asutuste juhtidele koolitust finantsjuhtimise, raamatupidamise arvestuse korralduse, riigihangete seaduse järgimise, lepingute sõlmimise jt küsimustes ning suurendada asutuste juhtide vastutust asutuse majandustegevuse korraldamise eest.
- Täiustada sisekontrollisüsteemi, et tagada kogu ministeeriumi valitsemisala põhivara ning tegevustulude ja -kulude nõuetekohane arvestus.
- Nõuda valitsemisala asutustelt auditite käigus parandamata jäänud vigade parandamist ja rakendada abinõud vigade vältimiseks edaspidi.
- Tagada valitsemisalas olevast riigimetsa müügist saadavate tulude ja metsamajandamiseks tehtavate kulude kajastamine eelarvetes, riigimetsa müük enampakkumise korras ning metsa kui riigivara müügist laekunud raha kandmine eelarvesse selleks ettenähtud korras.
- Tagada riigivara registris olevate andmete õigsus.
- Reguleerida Eesti Mereakadeemia õppejõududele vormirõivaste tasuta andmise ning kadettide tasuta toitlustamise ja vormirõivastusega seotud kulutuste katmine.

/allkirjastatud digitaalselt/

Jüri Kõrge
III auditiosakonna peakontrolör

Haridus- ja teadusministri vastus

Haridus-ja Teadusministeeriumi kontrolliaruande eelnõu

Lugupeetud härra Kõrge

Täname Teid ja kogu auditi meeskonda auditi läbiviimise ja hinnangu andmise eest. Käesolevaga esitame arvamuse auditi aruande eelnõus sisalduvate seisukohtade ning ettepanekute kohta.

Haridus- ja Teadusministeerium ei pea põhjendatuks Riigikontrolli seisukohta kontrollakti eelnõu punktis 2.2.1 puhkusetasu kohustuse arvestamise valede põhimõtete kohta.

Ministeerium lähtub puhkusetasu kohustuse (kasutamata puhkuse) arvestamisel puhkusetasu arvutamise korrast (Vabariigi Valitsuse 23.08.2001 määrus nr 278), mille alusel arvutatakse kasutamata puhkuse hüvitis päevatasu järgi.

Eelpool nimetatud määrus § 2 selgitab päevatasu arvutamise aluseid:

(1)Päevatasu arvutatakse üldjuhul arutamise vajaduse tekke kuule eelnenud kuue kalendrikuu jooksul töötaja teenitud palga kogusummast. Kui nimetatud perioodi jooksul on töö- või teenistussuhe olnud terve kalendrikuu peatatud, väheneb arvutamise aluseks olev kuude arv.

- Tagada väljapoole avalikku sektorit kasutada antud ministeeriumi valitsemisel olevate hoonete ja hoone osade arvestamine kinnisvarainvesteeringutena, samuti nendelt saadud tulude ja tehtud kulude nõuetekohane kajastamine.

Haridus- ja Teadusministeerium peab vajalikuks läbi viia õpilaskodude ja ühiselamute liigitamise osas täiendava analüüsi. Ministeeriumi hinnangul on ühiselamuteenuse pakkumise puhul tegemist põhitegevusega otseselt seotud abistava tegevusega, seega ühiselamuid kasutatakse kooli põhitegevuses. Ühiselamuteenuse pakkumisel ei ole eesmärgiks teenida renditulu või oodata vara väärtuse kasvu, vaid luua võimalusi põhitegevuse läbiviimiseks. Loomulikult erineb ühiselamu teenuse pakkumise olemus õppeasutuste (maakohas/linnas) kui liikide (kutsekeskharidus põhihariduse/keskhariduse baasil jne) kaupa. Kinnisvarainvesteeringuks liigitamisel tuleks ministeeriumi hinnangul tagada piirkonna keskmisele turuhinnale vastavad üüritasud või vähemalt ühiselamuteenuse pakkumisega seotud kulude katmine, mis aga jällegi sõltuvalt õppeasutusest ja/või tema paiknemisest on võimatu või ebaotstarbekas. Juhul kui liigitada vara kinnisvarainvesteeringuks ning samas küsida üüri alla turuhinna, tõusetub küsimus ka üürihinna vahe maksustamisest tulumaksuga.

Ühiselamute kuluarvestus peaks toimima õppeasutuses hoonete või hooneliikide kaupa ka ilma nende liigitamiseta kinnisvarainvesteeringuteks. Juhendmaterjal selleks on koostatud ning kavandatud on abinõud vastava arvestuse rakendamiseks.

- Rakendada täiendavad abinõud, et tagada ministeeriumi valitsemisel oleva riigivara õiglases väärtuses arvestus.

Võimalike vigade osas seoses varade ümberhindamisega tehakse vajadusel korrektuurid 2006 aasta majandusaasta aruandes. Vajalikud protsessid selleks on käivitatud.

- Nõuda valitsemisala asutustelt ministeeriumile kindlaksmääratud tähtaegadeks kaupade ja teenuste hankeplaanide esitamist (näidates seal ka hankemenetluse liiki) ja ministeeriumil jälgida nende täitmist.

Ministeerium peab tehtud ettepanekut õigustatuks ja kavandamisel on abinõud hangete õiguspärase korralduse tagamiseks. Samas ühel juhul on vastava valdkonnaga seotud Riigikontrolli poolt tehtud tähelepaneku (1.1.4) puhul tegemist erakorralise olukorraga, kui 9.jaanuaril 2005 tabas Pärnumaad torm, mida võib nimetada looduskatastroofiks. Kahjud ulatusid kümnetesse miljonitesse kroonidesse. Kannatada said tugevalt ka Pärnumaa Kutsehariduskeskuse Tihemetsa metskonna metsad, kus tormi poolt murti ca 50 000 tm kasvavat metsa. See on kogus, mis normaalse majandamise juures võrdub 2,5 aasta raiemahuga. Selleks, et kasutada kahjustatud metsa võimalikult säästlikult, oli tarvis alustada raietöödega kohe peale tormi. Kiirkorras tehti läbirääkimistega pakkumised neljale metsaülestöötamisega tegelevale firmale: AS K.A.T. & Ko ; AS Stora Enso Mets; OÜ Sallu J.S ja OÜ Siverten Grupp. Töövõtulepingud sõlmiti kolme soodsama pakkumise teinud firmaga.

- Korraldada valitsemisala asutuste juhtidele koolitust finantsjuhtimise, raamatupidamise arvestuse korralduse, riigihangete seaduse järgimise, lepingute sõlmimise jt küsimustes ning suurendada asutuste juhtide vastutust asutuse majandustegevuse korraldamise eest.

Ministeerium nõustub tehtud ettepanekuga ja annab teada, et HTM Koolivõrgu Büroo juhtimisel on loodud projekt kutseõppeasutuste juhtide kompetentside väljatöötamiseks. Nimetatud projekti raames on planeeritud korraldada ka vastavaid koolitusi. Edaspidi on kavandatud projekti laiendada ka riigi üldhariduskoolide juhtidele.

Minisri käskkirjaga 23.veebruar 2005 nr 94 on kinnitatud riigi üldhariduskoolide ning kutseõppeasutuste direktorite ametijuhendid, mis muuhulgas määratlevad ka asutuste juhtide vastutuse majandustegevuse korraldamise eest.

- Täiustada sisekontrollisüsteemi, et tagada kogu ministeeriumi valitsemisala põhivara ning tegevustulude ja -kulude nõuetekohane arvestus.

Arvestame tehtud ettepanekuga ning täiustame ministeeriumi valitsemisala sisekontrollisüsteemi vastavalt, et see aitaks tagada põhivara ning tegevustulude ja -kulude nõuetekohase arvestuse. Vt vastus kinnisvara investeeringute kohta.

- Nõuda valitsemisala asutustelt auditite käigus parandamata jäänud vigade parandamist ja rakendada abinõud vigade vältimiseks edaspidi.

Ministeerium nõustub tehtud ettepanekuga. Vastava tegevuse raames on juba toimunud käesoleva aasta juuni kuu alguses infopäevad valitsemisala riigiasutuste raamatupidajatele, mille käigus arutati muuhulgas ka siseaudiitorite poolt asutustes läbiviidud auditite tulemusi ning auditite tulemusena tehtud ettepanekuid ja nende rakendamist. Edaspidine vastavasisuline tegevus on suunatud asutuste juhtide tasandile.

- Tagada valitsemisalas olevast riigimetsa müügist saadavate tulude ja metsamajandamiseks tehtavate kulude kajastamine eelarvetes, riigimetsa müük enampakkumise korras ning metsa kui riigivara müügist laekunud raha kandmine eelarvesse selleks ettenähtud korras.

Osaliselt ministeerium nõustub kontrolliaruande eelnõus punktis 1.1.4 tehtud tähelepanekuga riigimetsa müügi kajastamise kohta.

Samas oleme seisukohal, et bioloogilise vara müügi all mõistakse Raamatupidamise Toimkonna juhendi 7 alusel loomse või taimse elusorganismi müüki (kasvav mets, istikud, loomad) bioloogilise vara müügina, mida kajastatakse kontogrupis 3814**. Bioloogilisest varast saadava või eraldatava põllumajandusliku valmistoodangu müügi tulu kajastatakse majandustegevusest saadava tuluna kontogrupis 3220**.

• Tagada riigivara registris olevate andmete õigsus.

Varade ümberhindamise suure mahukuse tõttu on vastavate kannete tegemine riigivara registris hajutanud pikema perioodi peale, et vältida venimist teiste tavapärasemate toimingute osas.

• Reguleerida Eesti Mereakadeemia õppejõududele vormirõivaste tasuta andmise ning kadettide tasuta toitlustamise ja vormirõivastusega seotud kulutuste katmine.

Haridus- ja Teadusministeerium ei pea põhjendatuks seadusega reguleerida õppejõudude vormirõivastuse kulude katmist riigieelarvest. Eesti Mereakadeemia kadettide tasuta toitlustamine ja vormirõivastusega seotud kulutuste katmine seadustatakse ülikooliseaduse ja rakenduskõrgkooli seaduse muutmise seadusega, mis on läbinud ministeeriumide kooskõlastusringi ning läheb hiljemalt 2006 juuli lõpus Riigikogusse.

Lugupidamisega

Mailis Reps
Minister

Eve Sild 7350 126